

Støren gaar kun sparsomt op i Mellemevropa, men den naar dog til en temmelig stor Højde. I Rhinen kommer den saaledes op til Basel og Laufenburg; i Elben naar den til Melnik og Brandeis i Böhmen*); i Weichsel, som den højlig synes at foretrække, gaar den næsten lige saa højt op som Laxen, og den fanges endnu i Galitsien i Dunajec samt ved Krakov.

Vandrefiskene kunne altsaa paa ingen Maade i lodret Udbredelse maale sig med Standfiskene, og der kan heller ikke opstilles nogen almindelig Regel for dem. I hvert Fald ere Oplysningerne endnu for faa og ubestemte.

Fric har med Hensyn til Fiskenes lodrette Udbredelse i Böhmen delt Landet i 5 Regioner,**) nemlig *Bækørredens Region* ved Bjærgvandenets Udspring, *Barbens Region* med begyndende blødt Vand i Floder og Bække, *Mallens Region* (i Elben fra Elbeteinitz til Herrnkretschén og i Moldau fra Prag til Melnik), *Suderens Region* (lavere liggende, stillestaaende Vande) og endelig *Smærtingens Region*, der omfatter alle de smaa Bække i Lavlandet, som paa Grund af Vandets Blødhed og Mangel paa Skygge ikke egne sig for Bækørreden. Jeg maa tilstaa, at, saa vidt jeg kjender til Böhmens Ferskvandsfiske, tiltaler denne Inddeling mig aldeles ikke. Man har ikke nødig at have opholdt sig længer i Landet, end jeg har, ja jeg vil endog sige, at man ikke en gang maa have været i Böhmen for at kunne se, at

*) *Ant. Fric* l. c.

**) Archiv d. naturw. Landesdurchforschung v. Böhmen. II. 4 Abth. 1871.

denne Inddeling er temmelig vilkaarlig. Havde *Fric* endda nøjedes med at opstille 3 Regioner, kunde det forsvares, skjønt mere end to vistnok næppe ere nødvendige. Bækørredens og Barbens Regioner ere tilstrækkelige for at betegne Böhmens Fiskebælter, især naar man vil tage *Suderens* til Hjælp som en Underafdeling af Barbens. Det er nemlig ikke rigtigt at opstille en ny Region, fordi der kommer en eller anden Fiskeart til i Vandene, naar kun ikke Karakterfisken fortrænges. *Fric* har desuden taget altfor meget Hensyn til Vandenes Beskaffenhed. Det synes, som om man hidtil har været mest tilbøjelig til at danne Regionerne ved at begynde fra Højden af. Efter min Mening vil det falde naturligst at inddele fra Havet af, og man bør da i hvert Fald lade den Højde, hvortil en Art stiger inden for dens vandrette Udbredelse, være afgjørende for dens Brugbarhed fremfor andre Arter til at karakterisere en Region.

Overføre vi nu denne Regel paa Barben, viser det sig, at dens lodrette Højde, 1,600 Fod i Mellemevropa, er langt ringere end f. Ex. Skallens 3,000 Fod eller Rudskallens 5,600 Fod eller andre Karpearters, der ogsaa findes i Böhmen. Det mellemevropæiske Slette- og Lavlands Karakterfisk ere ogsaa for Böhmens Vedkommende Karpefiskene som Helhed, og ikke enkelte Arter af dem. I Følge denne Opfattelse maa derfor Danmark henregnes til Karpefiskenes Region, da disse Fiske have Repræsentanter i alle vore Indvande. I det mindste kjender jeg endnu ikke uden for Bornholm nogen dansk Sø, Aa eller Bæk, hvor Ørreden er eneraadende.

To Rejser i det indre Island,

efter Rejseberetningerne fortalte af V. Petersen, Kand. theol.

(Hermed Fig. 2 paa Tavle X).

Imedens enhver, der interesserer sig for Geografi, har læst om de Møjsommeligheder, som gjenneengaa af dem, der foretage Rejser i Egnene nord for Polarkredsen eller i ukjendte Strækninger af Afrika og Avstralien, er Tallet paa dem, der vide, at ogsaa Rejser i det indre Island kunne medføre overordentlige Vanskeligheder og Farer, ikke stort. Ved i nærværende Tidsskrift at gjenne læse Prof. *Johnstrups* Artikel om de vulkanske Udbrud 1875 paa denne Ø indser man visselig, at det kan være slemt nok at rejse i dette øde Land; men en fuldstændig

Forestilling derom faar man dog ikke, da Maalet for vor fortjente Geologs Rejse og Undersøgelser ikke laa meget fjærnet fra beboede Egne. Af denne Grund vil man vistnok med Interesse læse om to Rejser, der ere udførte i det indre af Island, den ene af vor Landsmand Polyteknikeren *I. C. Schytké*, og den anden af Engelskmanden *Watts*. Vi have fundet saa megen større Grund til her at meddele noget om disse Rejser, som Skildringen af den første er trykt i Krøyers „Naturhistorisk Tidsskrift“ (tredje Bind; 1840—41), et Værk, der alminde-

ligvis ikke læses uden af Naturhistorikere og altsaa ikke ret vel kommer uden for Fagmændenes Kreds, og den anden Rejsebeskrivelse alene er udkommen paa engelsk.

Uagtet den største Del af Islands højtliggende og ubeboede indre dannes af Lavamarker og Jøkler, har man saa vel i ældre som i nyere Tider haft Veje, der i forskellige Retninger føre igjennem Landet, og af saadanne Veje er der tre; som knytte Sydlandet til Nordlandet (se Fig. 2 paa Tavle X samt Skissen af Island paa Tavle V), nemlig *Skagafjordsvejen* vesten for Langajøkel, *Kjalvejen* mellem Langajøkel og Hofsjøkel, og *Sprengisandsvejen* imellem Hofsjøkel og Vatnajøkel. Den østlige Del af Øen staar ikke nu til Dags i en tværs over Landet gaaende Forbindelse med de sydvestlige Dele, skjønt dette i ældre Tider har været Tilfældet. Da Gunnlaugsson var sysselsat med Optagelsen af sit Kaart over Island, gjorde han, som omtalt i nærværende Tidsskrift (Side 55), 1837 og 1838 to Rejser langt ind i Egnen af Odadarhaun, og **Schythe**, der paa offentlig Regning opholdt sig paa Island 1839—40 for at foretage geologiske Undersøgelser, fik herved den Tanke at rejse fra Reykjavik og ind norden for Vatnajøkel for at naa ud et eller andet Sted paa Østkysten. Alt var ypperlig forberedt til Rejsen: til Vejviser tjente Student Sigurd Gunnarsson, der havde ledsaget Gunnlaugsson, og tre andre Islændere tjente som Følgemænd; Hestene vare 17 i Tallet, deraf 7 til Rideheste og 10 til Pakheste; man havde Proviant for 3 Uger og desuden 250 Pund af den bedste Hø til Hestene; flere Kufferter med forskellige Nødvendighedssager, et godt Tælt og en Sovepose af Hvidbjørneskind fuldstændigjorde det hele. Da Schythe saa vel som Sigurd Gunnarsson havde gjort sig al mulig Umage for at faa Oplysninger om Vejen, maatte man vente sig et heldigt Udfald af Rejsen, som alle Krumninger fraregnede, vilde udgjøre 70 Mile. Den 29de Juni 1840 gav man sig af Sted, og Maalet for den første Dagsrejse, der lige som de to næste omtrent vilde falde sammen med Sprengisandsvejen, var en 6 Mile imod Nordøst liggende Græsningssplads. Efter nogle Timers Vandring naaede de rejsende Gaardene *Asmundarstadir* og *Skridafell*, og de droge der forbi, ledsagede af Beboernes Ønske om en heldig og fornøjelig Rejse. „Ikke uden tavs Vemod,“ siger Schythe, „saa jeg disse simple Jordhytter med deres spidse Brædegavle forsvinde for mit Blik; thi de vare de sidste Menneskeboliger paa Sydlandet, og jeg skiltes derfor fra dem med samme Følelse, hvormed den rejsende fra Dækket af et Skib ser det Land, han nys forlod, forsvinde bag Bølgerne eller tabe sig i den disige Synskreds. Men mine vaxlende Omgivelser paanødte mig snart andre Be-

trægtninger; Birkekraattet, som, hvor lavt og forknyttet det end var i sin Væxt, dog havde bidraget til at smykke den bjærgfulde Egn, spredte sig efterhaanden i enkelte Pletter, som med deres mørkegrønne Farve stak ret smukt af mod det lyse, livlige Grønsvær, der omgav dem; men Mellemrummet opfyldtes nu af øde og ufrugtbart Sand, en Blanding af gule, hvide, røde og sorte Pimpstensmuler, hvorigjennem enkelte bladløse, fortørrede eller afsvedne Birkebuske paa en sørgelig Maade voxede frem. Ødelæggelsen er her sjensynlig. Birkekraattet er dækket og tilintetgjort af den uhyre Mængde Pimpsten, der som en tør, glødende Regn er falden derover, og, skjønt Græsvæxten paa enkelte Steder, hvor Askefaldet kun har været ringe, atter er kommen til Kræfter, danner dette gølge, vulkanske Sand dog en vidtløftig Flade, hvis Ensformighed kun afbrydes af enkelte Lavabrudstykker eller af fremragende Høje af vulkansk Tuf.“ Vejen gik jævn og umærkelig op ad og det vulkanske Pimpstenssand vedblev fremdeles; kun paa et enkelt Sted var der en duftende lille Græsplet, men de trætte og sultne Heste maatte med Magt drives derfra. Endelig Kl. 9 om Aftenen naaede Selskabet Heden *Skunstantur*, Maalet for den første Dagsrejse, og her fordeltes Hestene omkring ved den nærliggende Thjorsaa, hvor der var Pletter med rigelig Græsvæxt. Den følgende Dag, den 30te Juni, fortsattes Rejsen til Dels langs Thjorsaaen og en anden Aa, Dalsaaen, og, da de rejsende en halv Mil fra denne sidste traf en grøn Hede- og Myrstrækning, der frembød noget Foder til Hestene, opsløge de deres Tælt paa dette Sted. Den 1ste Juli satte man sig som Maal at naa det høje *Arnarfjæld*, og det var nødvendigt inden Aften at komme dertil; thi man vilde, i Følge hvad der var fortalt, slet ikke finde noget Græs under Vejs. „Rejsen frembød kun faa Afvexlinger, der kunde holde os skadesløse for dens mange Møjsommeligheder; Grus og atter Grus dannede den hele, næsten flade Strækning, som vi passerede; hist og her faldt Vejen igjennem en lav, sumpet Moshede med en tarvelig Pilevæxt; thi endog Birken var forsvunden eller i det mindste meget tilbage-trængt. Imellem lave, langstrakte Grusbanker sænkede sig snefyldte Kløfter, i hvilke Ryperne i deres graaspraglede Sommerdragt stillede deres Tørst; de vare saa lidet sky, at de rolig bleve siddende og saa paa den forbi-dragende Karavane, med mindre de opkræmmedes af et Skud.“ I Løbet af Dagen passeredes flere store Arme af Thjorsaaen foruden mange mindre. De vare ikke synderlig stride, men dybe og meget bløde i Bunden; denne bestod nemlig af et sort, jordblandet Jøkeldynd. „For ikke at miste nogen af Hestene ved Gjennemvadvning af farlige Elve, plejede vi at tømme dem, d. v. s. vi knyt-

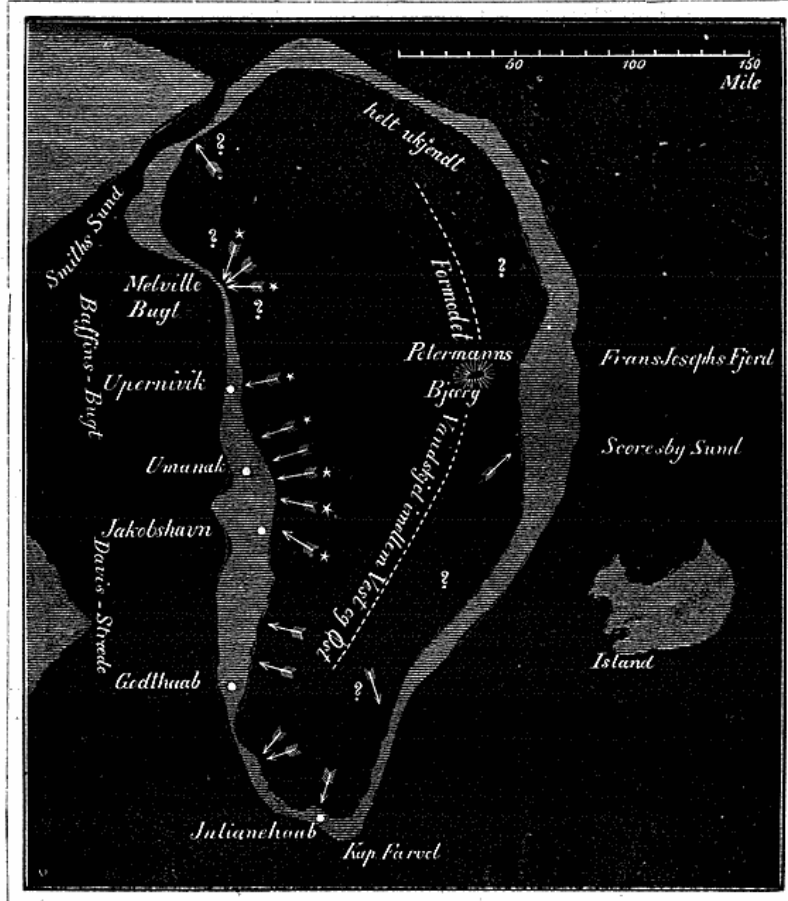

Fig. 1. Skisse over Indlandsisens Udbredelse og Isfjordene i Grønland (den skraverede Kysterland betegner Yderlandet, Pilene Retningen af Isens Bevægelser, * Isfjæld-Jökler af første Klasse).

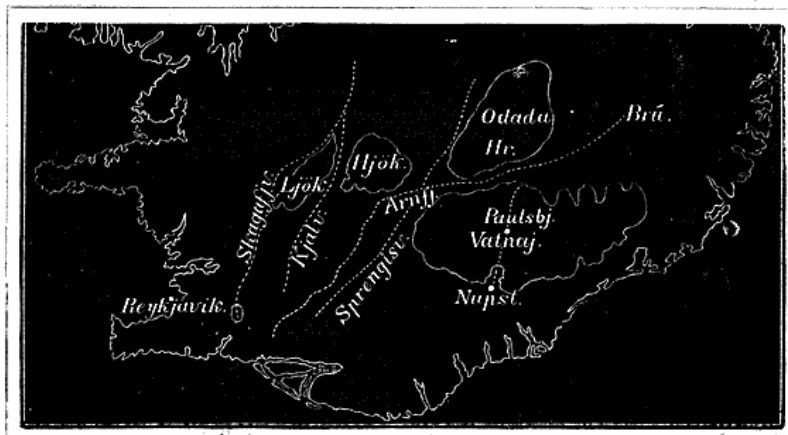

Fig. 2. En Del af Schythes og Watts's Rejseruter.

tede hver Hests Grime til Halen af den foregaaende; en af Følgeomændene tog da den førstes Grimetov i Haanden og vadede ud i Elven, hvorpaa den hele Række fulgte efter nøjagtig i samme Spor. De løse Heste driver man som oftest frit ud i Vandet; thi de kunne altid hjælpe sig selv over, om ikke ved Vadning, saa ved Svømning.“ Efter over 14 $\frac{1}{2}$ Times møjsommelige Ridt naaedes Arnarfjældets Fod, og paa dette Sted holdtes der Rast den følgende Dag. Fjældet har Navn efter en Flygtning ved Navn Örn (i Genitiv Arnar), der efter et gammelt Sagn skal have boet der, og i sin Tid skal Fjældet have haft ret frodigt Græs; nu derimod er kun den ene Side af Fjældet fri, og paa de andre Sider er det omspændt af Is. Foruden et ringe Pilekrat gror der en Mængde Kvanner (Angelika) paa Fjældets Fod, og den friske Rod af dem skaffede Selskabet en sund og velsmagende Spise, medens deres aargamle, udtørrede Stængler tjente til at stege nogle Ryper, som Schythe havde skudt. Hestene, der græssede i Nærheden, bleve sete efter, og alt blev atter sat i Stand til Rejsens Fortsættelse.

Hidtil havde de rejsende fulgt Sprengisandsvejen, men nu skulde de drage en ny og for alle Følgeomændene ukjendt Vej. Paa en lang Strækning ventede de ikke at finde Spor af Græs, og det var her, at det medbragte Hø skulde komme Hestene til Gode. De haabede dog i to gode Dagsrejser at kunne naa den første Græsningsplads paa Østlandet (en islandsk Dagsrejse med læssede Pakheste er omtrent 5 Mile lang, og hertil bruges 10—12 Timer). Den 3dje Juli drog Selskabet atter videre for paa denne Dag at holde ud saa længe som mulig, i det den følgende Dags Tur derved vilde blive mindre anstrængende. For at undgaa de talrige Arme af Thjorsaaen og for at unddrage sig de mange Farer og Forsinkelser, som Gjennemridningen af ukjendte Elve fører med sig, søgte man op paa Jøklen ved Arnarfjældets Fod, og Hestene vandrede nu frem Fod for Fod, i det de holdt Snuderne ned til Isens Overflade for at bedømme Grundens Sikkerhed; efterhaanden bleve de dog mere fortrolige med Isen og fortsatte nu rolig deres Vej, hvis ikke usædvanlige Tilfælde gjorde dem sky. At Rejsen her var farlig, saa man nok; thi Isen var gjennemskaaren af mangfoldige Revner og Huller, og det nedstrømmende Vand frembragte dybt i Afgrunden en dump og forfærdelig Brusen. „Vi rede altsaa paa en bedragerisk Skorpe, under hvilken de dyndede Jøkeelve begyndte deres skjulte Veje, indtil de ved Jøklens Rand fremtraadte i Dagslyset; snart fór en Hest forskrækket tilbage, naar Isen gav et pludseligt Knæk under dens Hove, snart lugtede den med Ængstelighed til Grunden, hvor et tyndt Snedække, der skjulte de mange Revner, hindrede den i

at bruge Øjnene til Sikkerhed; ofte nødtes vi til at gjøre Omveje, naar Hestene vægrede sig ved at træde eller ved at springe over de gabende Kløfter; vi maatte da enten se at faa et af de modigere Dyr i Spidsen, thi saa fulgte de øvrige gjerne efter, eller vi maatte ride videre langs Kløftens Rand, indtil vi traf et Sted, hvor Gabet var ringe nok til ikke at skræmme Hestene tilbage.“

Efter tre Timers Ridt paa Jøkelisen søgte de rejsende atter ned paa den omgivende Slette. Allerede imedens de vare paa Isen, havde der blæst en bidende Nordenvind, men da de vare komne ned paa det flade Grus, trak det over til en Nordøst, der førte et tæt Snefog lige i Ansigterne og borttog enhver Udsigt. Man styrede alene efter Kompasset og lod staa til i Retningen ØNØ. Skjønt det var svært at vandre over de større eller mindre Jøkeelve, lede Hestene dog mest ved at ælte sig frem igjennem det dybe Dynd, som mange Steder fandtes under Tufgruset; naar Hestene komme paa Steder med saadant Dynd, synke de i, og det koster dem da stor Møje at arbejde sig op igjen. De rejsende havde nu passeret Vandskjellet i Landets Midte, hvor to af dets største Elve, nemlig Thjorsaaen og Skjalfandi, udspringe, kun faa Mile fra hinanden, men løbende til modsatte Sider. Omtrent paa dette Sted sloge de Tælt om Aftenen; men de stakkels forsultne Heste kunde ikke faa saa meget Hø, som var nødvendigt til nogenlunde at mætte dem; Stormen og Snefoget havde nemlig forsinket de rejsende saaledes, at de ikke, som det var bestemt, vare komne Halvdelen af Vejen imellem Arnarfjæld og den nærmeste Græsningsplads paa Østlandet. Hver Hest fik kun 5 Pund Hø, og de fortærede dette under Slaaen og Biden; efter at de havde fuldendt deres Maaltid, blev der dog atter Enighed imellem dem, og de stillede sig sammen i en tæt Klynge for paa denne Maade under deres Nattehvilte bedre at kunne modstaa Kulden. Snefoget hørte vel op i den sildige Aftenstund, og Vinden sagtnede, men Kulden var meget sølelig, og Thermometret holdt sig hele Natten under Frysepunktet, — altsaa Vinterkulde i Juli-maaned.

Den 4de Juli vaagnede de rejsende i ængstelig Spænding for at erfare, hvorledes Vejret var: Himlen var skydækket, men det var stille. Da der saaledes var taalig Udsigt til en heldig Dagsrejse, fik Hestene 30 Pund Hø, inden man drog af Sted. „Imidlertid havde en tiltagende Nordenvind begyndt at blæse op, og efter Middag gik den mere østlig, i det den tillige voxede i Kraft til en Storm, der piskede os et tykt Snefog i Øjnene og næppe tillod os at skjelne en Gjenstand i fem Favnes Afstand. Dette frygtelige Uvejr, forbundet med en Kulde, ved hvilken den til Is frosne Sne i lange Tapper hang

ned fra Haaret og Klæderne, vedvarede næsten uafbrudt til den 8de Juli, altsaa, Gaarsdagen medregnet, 5 Dage i Træk. Stormen drev ikke alene de tætte, vaade Sne-masser, som Skyerne udgøde, foran sig, men oppiskede tillige den allerede faldne Sne, blandet med Sand og Smaastene; alle disse Dele bleve af Stormen fremdrevne i hvinende og susende Hvirvler, som indhyllede os saa aldeles, at vi maatte holde det hele Tog tæt sammen for ikke at komme fra hinanden eller tabe nogen af Hestene. Der var ingen banet Vej, ikke det ringeste Vejspor, og vi styrede alene fremad efter Kompasset. Intet Fjæld var at se; Terrænets Beskaffenhed skjultes efterhaanden aldeles under den Snemasse, som med tiltagende Mægtighed dækkede det; Kløfter og Fordybninger udjævnedes med den omgivende Grund ved at fyldes med Sne, saa at Hestene ofte pludselig sank i til Halsen og kun ved at aflæsses kunde komme op igjen. Ikkun Vandenes Løb tjente til at overbevise os om, at vi vare paa rette Vej, og denne Overbevisning laante os Mod og Styrke til at overvinde alle de Farer og Møjsommeligheder, der mødte os under vor uafbrudte Fremadstræben efter at naa *Qvannalindur*, den øverste Græsningsplads paa Østlandet.

I Førstningen af denne Dagsrejse var Selskabet draget over lave Bakker af Tufgrus, men senere hen forsvandt dette, og et sort, porøst Lavagræs kom nu i Steden; der blev heraf draget den Slutning, at man var norden for den udstrakte Vatnajökkel. Efter at have redet over flere Elve og igjennem en Lavamark, kom de rejssende i Nærheden af *Reykjafjæld*, som de maatte omgaa. Silde paa Aftenen holdt de Rast i to Timer, og Hestene fik nu de sidste 90 Pund Hø, der vare til overs; men netop derfor var det af yderste Vigtighed ikke at tøve længer, og Rejsen fortsattes derfor om Natten. Flere Elve passeredes i Løbet af Natten og den følgende Dag, og man maatte ride over Strækninger, der vare dækkede med skarpe, tilbageglidende Lavastykker eller med store Dynger af Sne. Endelig saa man enkelte Græsstraa stikke op igjennem Sneen, og man vidste nu, at man var ved *Qvannalindur*. Kl. 10 $\frac{1}{2}$ om Aftenen besluttede de rejssende at holde Hvile, i det de overlode de hungrige Heste at søge deres Foder under det et Kvarter høje Snelag. Blæsten var imidlertid stillet af, men Snefaldet og Kulden bleve ved den hele Nat. „Udmattede af de uophørlige Anstrængelser under et Ridt paa 34 $\frac{1}{2}$ Timer, i hvilken Tid vi ikke havde faaet mere end to Timers ufuldkommen Hvile, strakte vi, der vare for trætte til at sidde oprejst, vore afkræftede Lemmer paa den vaade Jord i vort Tælt, og vi stillede vor Hunger, som vi under Rejsen næppe havde faaet Tid til at mærke. Vi

antog at have tilbagelagt ni Mile i lige Afstand fra vor sidste Tæltplads, men, alle Omveje medregnede, fejler man næppe i at ansætte Vejens Længde en halv Gang saa stor.“

Da de vaagnede den, næste Morgen, den 6te Juli, var Vejret det samme som de foregaaende Dage, især da Blæsten atter rejste sig og inden kort Tid steg til en frygtelig Grad. Efter Sigurds Udsagn var der kun én Dagsrejse til Bygden, men man havde kun ringe Haab om at naa denne saa snart; Sneen var naturligvis efter den Mængde, der var falden, bleven dybere og mere trættende at gjennevade. En Dal, *Fagradalen*, der udmærker sig ved sine gode Udgangsgræsninger, var til Delis saa tilføjet med Sne, at man næsten ikke kunde se noget til Græsset. Efterhaanden saa man dog, at Græs-væxten blev stærkere, og da de rejsende ikke kunde naa Bygden paa denne Dag, besluttede de at rejse Tæltet paa en Plads i den omtalte Dal. Hestene overlodes til sig selv for efter Evne og Kræfter at søge noget Foder. „Stormens rasende Tuden og Sneens Pisker mod Tæltet vækkede os gjentagne Gange om Natten, hvorved vi bemærkede, at et Par af Hestene havde søgt Ly for Uvejret ved at stille sig tæt op imod Læsiden af Tæltet, saa at vor Rolighed ogsaa blev forstyrret af den Larm, der fremkaldtes, naar deres stivfrosne, med Istapper behængte Haler sloge mod Sejldugen; thi denne var ved Frysningen af de inde fra kommende Dampe bleven saa haard som Pergament. Det første Syn, som mødte os om Morgenen den 7de Juli, da vi traadte uden for Tæltet, var i Sandhed ikke skikket til at opmuntre vort Mod: to Heste laa døde og stive i Sneen i Nærheden af Tæltet, medens Resten stod i en tæt Klynge, med ludende Hoveder og Bagen mod Vinden, næsten aldeles dækkede med en Skorpe af sammenfrossen Sne. Naar man véd, i hvor høj Grad de smaa islandske, næsten utrættelige Heste ere i Stand til at udholde Besværligheder og det nordlige Klimas Stærkhed, i det mangfoldige af dem gaa ude og selv søge deres Føde hele Vinteren igjennem, kan man nogenlunde tænke sig, hvad vore Dyr maa have lidt under de sidste fire Dages Rejse, skjønt de vare komne til et Sted, hvor der ikke var Mangel paa Græs.“

Uvejret blev ved helt op paa Formiddagen, og da det i Middagsstunden bedagedes noget, droge de rejsende atter af Sted Kl. 3 om Eftermiddagen. Ret som om deres Taalmod ikke var sat haardt nok paa Prøve, begyndte Snefoget og Stormen igjen, og Besværlighederne vare de samme som tidligere. Endelig kom de ned i lavere liggende Egne og havde nu den Glæde at se *Jökelsaadal*, den øverste Bygd paa Østlandet. Alt var imidlertid her dækket med Sne, ligesom ellers midt

om Vinteren; men de vidste jo, at de her maatte træffe Menneskeboliger, og Glæden var derfor stor. Sneen laa saa tynd, at den ikke helt kunde dække det frodige Græs, som Sommeren havde kaldt til Live. Snefaldet blev rigtignok ved, men dog ikke saa tæt som før, og Kl. 1 om Morgenen den 8de Juli kom de rejssende til den øverste Bondegaard *Brú*, hvor de „paa islandsk Vis med Kys og Favntag modtoges af de tjenstagtige, af Søvnem opskræmmede Beboere“. Disse vilde næppe tro, at de vare komne Vesten fra over Fjældene, da de ansaa det for en Umulighed, at nogen kunde have udholdt det stadige Uvejr, der havde strakt sine Virkninger langt ned over Bygden.

Saaledes endte denne forfærdelige Rejse. — Naar man nu spørger om, hvad Resultatet var deraf, maa Svaret blive: næsten intet. Vejrforholdene vare tilvisse meget forskellige fra de sædvanlige, og et saa hæftigt og vedvarende Uvejr i Sommertiden er naturligvis en Undtagelse, selv i disse ugjæstmilde Egne. At Schythe ikke fik noget videre Udbytte i videnskabelig Henseende, ligger i Sagens Natur; men havde Vejret været bedre, vilde det have stillet sig anderledes. Hovedsagen for ham var dog at finde en god og lempelig Vej til Østlandet, men ogsaa dette mislykkedes fuldstændig, og man vil vistnok ingen Sinde, saaledes som han tænkte, danne sig en Alfarvej igjennem disse øde Egne. Siden Schythes Tid er der heller ikke noget Menneske, som har vogtet at drage ad denne Vej.

Som et Sidestykke til den her skildrede Rejse staar den af **Watts** i Aaret 1875 foretagne Tur. Vatnajöklen har en Udstrækning af 150 □ Mil, altsaa større end Sjælland, og den har aldrig tidligere været bestegnet af nogen; det var forbeholdt Watts ikke alene at gjøre det første alvorlige Forsøg paa at komme derover, men ogsaa lykkelig at føre det til Ende. To Gange mislykkedes vel hans Bestræbelser, nemlig 1871 og 1874, skjønt han det sidste Aar kom et godt Stykke ind paa Jöklen; men 1875 tog han paa ny fat paa Værket, gjennemvandrede til Fods hele denne vældige Is- og Sneørken og naaede frem til Egnene Nord for den. Vi forbigaa Rejsen fra Reykjavik til Nupstadir; thi først her, ved Foden af selve Jöklen, var det, at den egentlige Fjældvandring begyndte den 25de Juni 1875. Til Følgeomænd havde han fem Islændere, som vilde fuldende Rejsen med ham, hvis Lykken var dem gunstig, og til dem sluttede sig fire andre, af hvilke den ene, mærkeligt nok, var døvstum; men disse vilde ikke

gaa længer med end til Paulsbjærg, henved en Tredjedel af hele Vejlængden, og den yderste Grænse, hvor til Watts havde naaet 1874. De rejsende havde forberedt sig godt, og bl. a. førte de en stor Sovepose med sig, otte Fod lang og fem Fod bred samt aaben for begge Endes; den kunde rumme sex Personer, men Pladsen til dem var saa kneben, at de ikke kunde vende sig, og det maa have været ejendommeligt nok at se deres Hoveder titte frem, tre og tre for hver Ende af Posen.

„Saa vidt Øjet kunde naa,“ siger Watts, „var det en uvejsom Sneørken, blottet for alt Dyre- og Planteliv. Vore Fodtrin gave ikke Gjenlyd, og vor egen Røst forekom os fremmed i dette skrækkelige øde.“ De rejsende havde haabet at finde Sneen overtrukket med en haard Skorpe, men det øverste Lag var nylig faldet, og de sank i til Knæerne. Efter tre Timers Gang bleve de overfaldne af Snefog og tæt Taage, saa at de strax maatte grave et Hul i Sneen til at overnatte i. Da der i Soveposen kun var Plads til sex, maatte de fire andre Mænd hjælpe sig, som de kunde bedst; en af dem fik Frost i Fødderne og vækkede de andre ved sine Forsøg paa at faa dem varme, men Paul, Watts's paalidelige og trofaste Følgeomand, beroligede dem: „det er kun den døvstumme, som stamper sine Fødder varme.“

Den næste Dag havde Watts endnu Taage, Sne og Storm og kunde kun vinde meget lidt op ad Skraaningen; men tredje Dags Morgen, — man huske, at paa denne Aarstid er det lyst hele Døgnet igjennem, — indtraf den længselsfuldt ventede Frost, og Thermometret viste 7° Kulde; en haard Skorpe havde dannet sig paa Sneen, og nu bar den godt oppe. Imidlertid kneb en af Islænderne ud, den eneste, der viste Tilbøjelighed til at sløje af, og han blev noget tilbage for de øvrige; men ved Frokosten indfandt han sig igjen og „gjorde bedre Besked ved Maaltidet end før ved Slæden“. Her fik de rejsende Øje paa Paulsbjærg, som dannes af Obsidian (en vulkansk Masse, der ser ud som sort Glas), og hvis sorte, takkede Tinder hævede sig op over den hvide Sne. I Løbet af Dagen naaede Watts Bjærg, og slog Lejr under dette; her sendte han sine fire Extra-Ledsagere tilbage. Strax efter slog Vejret atter om, det tog til med at regne, Sneen blev blød og gennemhullet, og de rejsende nødtes derfor til at blive hele to Dage paa dette Sted, „sex Mand liggende i en Fordybning i Sneen 4,000 Fod over Havfladen og alle haabende paa Frost“. Imidlertid indfandt Kulden sig paa ny, Sneen blev haard og fast nok til at bære Slæderne; men Folkene sank i og maatte hvert Kvarter gjøre Holdt. En Storm brød løs og indhyllede dem i Taage; Kompasset var unyttigt paa Grund af de jærnholdige Stenmasser under Jöklen; de

kunde heller ikke rette sig efter Solen, Vinden eller nogen Landkjending og nødtes saaledes for anden Gang til at slaa sig til Ro her endnu i to Dage. Tredje Dags Morgen brød Solen atter frem gjennem Skyerne, og Vinden løjede af; men Sneen var endnu for blød til, at de kunde drage videre, og de havde saaledes god Tid Lejlighed til at se sig om. De vare nu over 4,000 Fod over Havfladen, og noget over tusende Fod oven over dem øjnede de Bjærgtoppen i Form af en skjæv Kegle, gennemfuret af Lavastrømme, der dog for Tiden vare dækkede af Sne. Det var umuligt at trække Slæderne længere; man besluttede derfor at forlade dem, at pakke saa meget sammen, som med Rimelighed kunde bæres, og saa at drage videre Nord paa. Der var ogsaa Tale om at sætte hele Selskabet paa halv Kost, og der var altsaa god Udsigt til at skulle arbejde haardere og dog at faa mindre at leve af. En af Islænderne havde endog begyndt at spytte Blod; men ikke des mindre erklærede han saa vel som de andre „hellere at ville dø end at vende om.“

*Til alt Held begyndte det just at fryse, hele Bagagen blev læsset over paa en af Slæderne, og da Vejret blev klart, kunde man se de store Jøkler langt borte og Vest for Vatna. Samme Dags Aften vare de rejsende komne over 5,000 Fod til Vejrs, da en forrygende Storm overfaldt dem; de krøb derfor ind i Soveposen, og da de vaagnede næste Morgen, vare de dækkede af et Par Fod Sne; denne blev dog snart skuffet til Side, og da det atter klarede op, fik de det kjærkomne Syn af tre høje mørke Tinder imod Nord, som viste, at de vare komne til det øverste af Fjeldet, og at Nedfarten snart maatte begynde. Det smukke Vejr holdt sig dog kun kort, en Række Snestorme med Tykning i Luften paafulgte, og endnu en Dag var Selskabet bundet til Stedet. De rejsende ændrede derefter Kurs og vendte sig imod NNØ.; men fulgte dog snart en lige nordlig Retning, indtil de kom ud ved *Kistuffjæld*, et Højdedrag, der hæver sig op over et stort sørgeligt øde, lutter Sne og Is, og herfra havde de endnu henved 15 Mile til den nærmeste Menneskebolig, nemlig Grimstadir. Deres Stilling var alt andet end hyggelig: Watts led af Frost, Provianten var næsten sluppen op, og det er et stort Spørgsmaal, hvad der vilde være blevet af dem, hvis de ikke havde truffet paa nogle Kvanner, der i høj Grad vederkvægede dem. Trøstig vandrede de imidlertid af Sted, indtil de fik Øje paa Grimstadir, og Kl. 12 om Natten stode de ved Gaarden. Deres Komme vakte stor Forbavselse hos Gaardens Folk, som mindst af alt ventede at se sex Mænd komme vandrende til Fods saa sent paa Natten, da det jo er en kjendt Sag, at man paa Island

altid rider, undtagen naar man vil klavre til Jøkels; men det er noget, Islænderen saa godt som aldrig indlader sig paa af egen fri Vilje og Drift. Bonden og alle hans Folk maatte strax op og se paa de Mænd, der havde gjenemvandret Vatnajöklen; og hvorledes disse vare til Mode ved atter at komme i Hus, kan man skjønne af Watts's egne Ord: „Hvilken herlig Indretning,“ siger han, „er dog ikke en Seng! hvilken lykkelig Indskydelse maa ikke det Menneske have haft, der først fandt paa at trække Klæderne af, før han lagde sig i den! Hvad er det dog ikke for et Velvære at kunne faa varmt Vand, Sæbe, Svamp, rene Lagener, Edderduns Dyner, en Smule Tælle til den stakkels Næse — og Søvn!“

Ad ubanede Veje, som intet Menneske før havde betraadt, havde Watts naaet frem til Nordlandet. Fra Nupstadir i Syd til Grimstadir i Nord er der en Afstand af over 50 Mile, som han havde tilbagelagt i 16 Døgn, og 12 af disse i den evige Snæs Egne. — Udbyttet af denne Rejse er imidlertid heller ikke stort. Vatnajöklen Højde er vistnok blevet bestemt (5,500 danske Fod); men de Ræsonnementer, som Watts opstiller, og som gaa ud paa, at de islandske Jøkler med rivende Hurtighed skulle brede sig ud over Landet, kunne vistnok ikke udholde en Kritik. Naar Watts har fundet, at Gunnlaugssons Kaart over disse Egne ikke stemmer med de nærværende Forhold, og naar han deraf slutter, at Forholdene ere ændrede, er denne Forklaring næppe rigtig. Det Arbejde, der er forbundet med at affatte et saadant Kaart, er nemlig saa stort, at Enkeltmand vanskelig kan gjøre det nøjagtigt. Med al Agtelse for Gunnlaugssons Minde, er det rimeligt, at hans Kaart i de her omtalte Egne er mindre nøjagtigt, og derfor kan man let indse, at der viser sig Uoverensstemmelser imellem, hvad Gunnlaugson — til Dels efter Skjøn — har opfattet, og hvad Watts har set.

De her omtalte to Rejser vise, som det synes os, tilstrækkelig, hvor vanskelig og hvor farligt det er at rejse i det indre Island, og man kan deraf lære, for hvilken Fare *Johnstrup* udsatte sig, da han selv anden opholdt sig i Askia, som dog kun ligger 5 Mile fra et beboet Sted. Det er en Selvfølge, at den saa mærkelige Ø, der er mere end dobbelt saa stor som Kongeriget Danmark, yder en vid Mark for fremtidige Undersøgelser, og man maa haabe, at Johnstrups Rejse dertil, der foregik henved 40 Aar efter, at *Schythe* og *Steenstrup* havde været deroppe, kun er Begyndelsen til en Række Undersøgelser, som det er vor Pligt at foretage. Man har altfor længe tøvet med at foretage geografiske Undersøgelser af de udstrakte Lande imod Nord, som høre under den danske Krone. Ønskeligt vilde det være, om der omkring paa Øen var Islændere, som vare udrustede med

tilstrækkelige naturvidenskabelige Kundskaber, og som vilde gaa i Gunnlaugssons Fodspor og ved given Lejlighed vilde undersøge enkelte mindre Dele af deres, dem saa

kjære Føde. I saa Fald vilde de naturligvis uden Vanskelighed faa Pengeunderstøttelse og anden Opmuntring fra Danmark,

Mindre Meddelelser.

Nye Ændringer i den politiske Geografi. Hele Evropa mødeser nu med spændt Forventning Udgangen af den nærværende Krig mellem Rusland og Tyrkiet og søger at gjøre sig Rede for, hvilke Ændringer der vil medføre paa Landkaartet over den tyrkisk-græske Halvø, eller om Rusland maaske vil søge som sin Del at vinde det tyrkiske Armenien og saaledes samle alle Armenierne under sit Herredømme. Det kan imidlertid vistnok ikke være af Vejen at henlede Opmærksomheden paa de mindre Ændringer, der anden Steds ere foretagne i Landenes politiske Inddelinger, men saa stilsfærdig, at de have undgaaet Almenhedens Iagttagelse. Hvad der nemlig i saa Henseende sker under Krige og voldsomme Omvæltninger, saa som i Italien 1859-70 og i Tyskland 1866-71, skal man nok vide at lægge Mærke til; men hvad der foretages under dyb Fred, bryder man sig i Reglen mindre om og tillægger det kun ringe Betydning.

Ifor Foraar blev det „selvstændige“ Hertugdømme *Lauenburg* ophævet som et særskilt Land; det blev indlemmet i Kongeriget Preussen og knyttet til Provinzen Schleswig-Holstein. Medens det saaledes har delt Skæbne med de mange tidligere opslugte Hertugdømmer (Jülich, Cleve og Berg o. s. v.), er en hidtil kun historisk og geografisk erkjendt Adskillelse bleven formelt gennemført. Kongeriget Preussen har nemlig i Aar faaet en Provins til, i det Provinzen Preussen er bleven delt i to: *Øst- og Vestpreussen*. Rimeligvis vil der om ikke lang Tid blive oprettet endnu en — saa at der i alt bliver 13 — i det Hovedstaden Berlin med den nærmeste Omegn skal udskilles fra Brandenburg og faa en særlig Stilling.

Langt vigtigere ere dog de Ændringer, der ere gennemførte i Kongerigets *Ungarns* administrative Inddelinger. Ifor blev i Transsilvanien de tidligere *sachsiske* „Stole“, d. v. s. de særskilte Forvaltningskredse for de spredte sachsiske Bygder, ophævede, og hele Landet delt i geografisk af-rundede Grevskaber („Comitater“) uden Hensyn til de nationale Ejendommeligheder og historiske Særrettigheder. En lignende Omlægning af nogle Grevskaber i Midt-Ungarn har i Aar gjort Ende paa Kumanernes og Jazygernes — to mindre, med Madjarerne beslægtede Folkestammer — hidtidige Særstilling. Der er nu ogsaa megen Tale om at gennemføre den længe nærede Plan om *Militærgrænsens* fuldstændige Opløsning og Indlemmelsen af den endnu tilbageværende vestlige Del i det tilgrænsende Kroatien og Slavonien, ligesom man allerede 1871 indlemmede den østlige Del, den saakaldte serbiske Grænse, i Ungarn og desuden et stort Stykke af den vestlige i Kroatien. Naar denne Plan bliver sat i Værk, vil altsaa Militærgrænsen, hvis ejendommelige, soldatermæssige Indretninger allerede ere afskaffede, kun have historisk Betydning, ligesom Tilfældet er med det saakaldte „Vojvodina“ eller „østrigsk Serbien“, der 1850 blev oprettet som et selvstændigt Kronland, men 1860 blev opløst og gjenforenet med Ungarn.

Endelig har man fra Sydafrika faaet Budskab om Udslettelsen af en tidligere uafhængig Stat, nemlig om den *Transvaalske Republiks* Indlemmelse i de britiske Besiddelser. Den strækker sig fra Limpopo-Floden imod Nord til Vaal-Floden imod Syd, imellem 22° og 28° 30' s. Br. samt 26° og 32° s. L., og har et Flademaal af 5000 □ Mile. Dens Indbyggertal

opgives til 40,000 Hvide og imellem 10 og 20 Gange saa mange Kafer og Betsjuanere. Baade Klima og Jordbund gjøre Landet til en værdifuld Besiddelse og give Nybyggerne mange Næringskilder; thi foruden frugtbart Agerland og ypperlige Græs-gange er der stor Rigdom paa Mineralier, især Guld, Kobber og Stenkul, og Adgang til indbringende Jagt paa Strudser og Elefanter. Den europæiske Bebyggelse er kun en Menneskealder gammel og skyldes hollandske „Boere“ (udtales „bur“ og svarer til det højtyske „Bauer“), som af Misnøje med den engelske Styrelse og fornemmelig med Slaveriets Afskaffelse 1838 fra Kapkolonien vare udvandrede til Natal, og som for helt at unddrage sig de engelske Myndigheder i Aaret 1842 drog over Vaal og grundlagde en Republik i Lighed med den lidt ældre og ligeledes hollandske „Oranje Fristat“ imellem Floderne Oranje og Vaal. De holdt sig her uafhængige, skjønt de vare uheldige i en Kamp mod de britiske Tropper (1848), og fik 1852 Englands Godkjendelse paa deres Frihed. Det samme opnaaede Oranje Fristaten et Par Aar senere; men i den sidste halve Snes Aar har den engelske Kolonistyrelse søgt at omslutte dem begge og udstrække sin Magt længer Nord paa. 1868 indlemmedes Basutoernes Land, Sydøst for Oranje Staten, og 1871 Vest Griqualand, Sydvest for samme, med dets rige Diamantmarker og de derved opblomstrende Nybygder. Ligeledes søgte England at afskære den transvaalske Republik fra Østkysten ved at gjøre Paastand paa hele Landstrækningen ved Delagoabugten (imellem 24° og 29° s. Br.), der hidtil regnedes at tilhøre Portugal og for et Par Aar siden tilkjendtes dette ved en Voldgiftsdom af den franske Republiks Præsident. Boerne havde nemlig i Sinde at bygge en Jærnvej fra Regeringens Sæde Pretoria (en By, der kun har 1000 Indb.) til Delagoabugten, for at faa et selvstændigt Udskibningssted for deres Varer. Men Pengene sloge ikke til; og de kom i Krig med Kaferne, gjennem hvis Land Jærnvejen skulde gaa. Da denne Krig førtes uheldigt fra Boernes Side, og da der desuden viste sig Tegn paa indre Opløsning i Republikken, greb den engelske Regering til og krævede, at Freden hurtig skulde gjenoprettes, for at ikke Kamplysten skulde strække sig til de andre Kaferstammer, og de engelske Koloniers Rolighed derved komme i Fare. Som det bedste Værn for fremtidig Fred og Sikkerhed foreslog den engelske Regering en Sammenslutning af alle de europæiske Kolonier i Sydafrika i Lighed med den Forbundsstat, som under Navnet „Dominion of Canada“ dannedes 1867 af de engelske Kolonier i Nordamerika, og som nu strækker sig fra Ny Foundland til britisk Columbia. Da Boerne afslog dette Tilbud, og da de ikke selv kunde sikre Freden, kundgjorde den engelske Regerings-Kommissær den 12te April i Pretoria Landets Indlemmelse; de tidligere indvandrede engelske Nybyggere (især i Guldminerne i det østlige Distrikt Lydenburg) og de indfødte, som trykkes haardt af Hollænderne, billigede strax Indlemmelsen. Selv af Hollænderne er en stor Del tilfreds med den fuldragne Kjendsgjærning, og ingen som helst Modstand er gjort imod de engelske Tropper. Da Planen om et Forbund allerede 1858 fremsattes i Oranje-Fristaten, vil ogsaa denne Stat rimeligvis blive knyttet til den engelske Krone, og Englands Herredømme vil saaledes være udstrakt over begge de hollandske Kolonier. Desuden har England for et Par